

IZVJEŠTAJ O RADU UDRUGE SJAJ ZA 2012. GODINU

Koordinatori:

Kristijan Grđan i Zrinka Perčin

Veljača, 2013.

PROGRAMSKO PODRUČJE ZAŠTITE LJUDSKIH PRAVA

Zakonodavne inicijative

Biračko pravo

Tijekom 2011. godine udruga Sjaj podnijela je Ustavnom sudu Republike Hrvatske prijedlog za ocjenu ustavnosti Zakona o popisima birača sa prigovorom da su odredbe kojima se osobe koje su rješenjem suda o potpunom lišenju poslovne sposobnosti brišu iz popisa birača neustavne s osnova nesuglasnosti sa Ustavom i međunarodnim propisima, naročito čl. 29. u vezi sa čl. 12. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom.

Dana 2. siječnja 2012. godine udruga je podnijela Ustavnom sudu Republike Hrvatske dopunu prethodno navedenog prijedloga za ocjenu ustavnosti Zakona o popisima birača, s obzirom da su Vijeće ministara i Venecijanska komisija Vijeća Europe tijekom studenog i prosinca 2011. godine donijele nove preporuke i deklaraciju o biračkom pravu kojima se traži od država članica da omoguće aktivno i pasivno biračko pravo osobama s invaliditetom tako da nitko ne može biti lišen tih prava ograničenjem poslovne sposobnosti.

Dana 3. svibnja 2012. godine udruga je podnijela Ustavnom sudu Republike Hrvatske prijedlog za ocjenu ustavnosti Zakona o izborima zastupnika u Hrvatski sabor kojim je ograničeno aktivno i pasivno biračko pravo osobama koje su potpuno lišene poslovne sposobnosti. Udruzi su se kao supodnositelj pridružila Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom te slijedeće organizacije civilnog društva: Udruga za samozastupanje, GONG, Centar za mirovne studije, B.a.B.e., CESI, Forum za slobodu odgoja, Autonomna ženska kuća Zagreb te Kuća ljudskih prava Zagreb.

Na svojoj 55. sjednici, Vlada Republike Hrvatske je dana 4. listopada 2012. godine uputila u redovnu saborsku proceduru prijedlog Zakona o registru birača. Pregledom sadržaja odredbi udruga Sjaj utvrdila je da predloženi zakon želi uvesti novi institut – lišenje biračkog prava, a da se također navodi kako se sve osobe koje su potpuno lišene poslovne sposobnosti do dana stupanja tog zakona na snagu smatraju osobama kojima je oduzeto biračko pravo. Iz obrazloženja prijedloga bilo je vidljivo da predlagatelj smatra takav postupak napretkom u odnosu na postojeće stanje, te se poziva na odluku Europskog suda za ljudska prava u predmetu *Kiss protiv Mađarske* u kojem je utvrđeno da nije bilo individualizirane procjene u lišavanju biračkog prava osobi lišenoj poslovne sposobnosti. Međutim, udruga Sjaj držala se stava izraženog u prijedlogu za ocjenu ustavnosti Zakona o izborima zastupnika u Hrvatski sabor da Konvencija o pravima osoba s invaliditetom ide šire od sada već zastarjele prakse Europskog suda za ljudska prava, ističući kako je Odbor Ujedinjenih naroda za prava osoba s invaliditetom, koji je jedini meritoran za interpretaciju rečene Konvencije, utvrdio da Španjolska i Mađarska povrijeđuju pravo na političku participaciju osobama s invaliditetom u kojima zakonodavstva dopuštaju individualizirani pristup lišenju biračkog prava. Stoga je udruga Sjaj obavila konzultacije sa Pravobraniteljicom za osobe s invaliditetom po pitanju ovog prijedloga Zakona.

Dana 4. listopada 2012. godine Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom izdala je relevantnim odborima Hrvatskog sabora upozorenje i preporuku u vezi prijedloga Zakona o registru birača,

ističući da individualizirani pristup u lišenju biračkog prava nije u skladu sa Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom. Udruga Sjaj u potpunosti je podržala mišljenje Pravobraniteljice.

Na poziv Pravobraniteljice za osobe s invaliditetom, udruga Sjaj je dana 17. listopada 2012. sudjelovala na raspravi Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Hrvatskog sabora na kojem je raspravljeno o prijedlogu Zakona o registru birača u prvom čitanju. Na poziv udruge GONG u raspravi je sudjelovala i Udruga za samozastupanje. Prijedlog Zakona predstavio je ministar uprave g. Arsen Bauk ističući da je prijedlog zakona korak naprijed u zaštiti osoba s invaliditetom koji je usklađen sa suvremenom europskom praksom, dok je Pravobraniteljica zadržala stav da je prijedlog protivan Konvenciji o pravima osoba s invaliditetom, što su potvrdile i udruga Sjaj i Udruga za samozastupanje citirajući praksu UN Odbora za prava osoba s invaliditetom. Predlagatelj je prihvatio da se tijekom pripreme Konačnog prijedloga zakona to pitanje još jednom razmotri i po potrebi korigiraju odgovarajuće odredbe.

Dana 19. listopada 2012. godine udruga Sjaj pridružila se Pravobraniteljici za osobe s invaliditetom te prisustvovala sjednici Odbora za Ustav, Poslovnik i politički sustav Hrvatskog sabora na kojem je raspravljen prijedlog Zakona o registru birača. Sjednici je prisustvovala i Udruga za samozastupanje. Udruga Sjaj bila je iznenađena postupkom predsjednika Odbora koji nije dopustio zamjenici Pravobraniteljice za osobe s invaliditetom da izrazi svoje mišljenje, pozivajući se da ona nije članica Odbora. Smatramo da takvo ponašanje predsjednika Odbora nije bilo prihvatljivo s obzirom da je Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom opunomoćenica Hrvatskog sabora i da ima pravo kao i zakonsku dužnost sa Hrvatskim saborom obavljati konzultacije u zakonodavnim procesima.

Dana 24. listopada 2012. godine Platforma 112 – Za Hrvatsku vladavine prava, kojoj je udruga Sjaj članica, dala je priopćenje za javnost i upozorila da bi se donošenjem tako predloženog Zakona o registru birača bili prekršeni međunarodni propisi i Konvencija o pravima osoba s invaliditetom.

Također, tijekom listopada 2012. godine udruga Sjaj konzultirala je Ministarstvo socijalne politike i mladih te zatražila podršku inicijativi da se osobama potpuno lišenim poslovne sposobnosti omogući biračko pravo. Uz Udrugu za samozastupanje i GONG, također smo zamolili to ministarstvo za održavanje sastanka na temu prijedloga Zakona o registru birača.

Dana 9. studenog 2012. održan je sastanak u Ministarstvu socijalne politike i mladih kojem su nazočili pomoćnica ministrice gđa. Iva Prpić te gđa. Zvezdana Bogdanović sa strane ministarstva, zamjenica Pravobraniteljice za osobe s invaliditetom gđa. Mira Pekeč-Knežević uz savjetnicu gđu. Branku Meić, te predstavnici udruga GONG, Sjaj i Udruge za samozastupanje. Ministarstvo socijalne politike i mladih dalo je punu podršku inicijativi da se omogući biračko pravo osobama lišenim poslovne sposobnosti te obavilo konzultacije sa Ministarstvom uprave.

Dana 6. prosinca 2012. godine Vlada Republike Hrvatske uputila je u saborsku proceduru Konačni prijedlog Zakona o registru birača. Pregledom odredaba Konačnog prijedloga zakonskog teksta udruga Sjaj utvrdila je da su prihvaćene sve izrečene primjedbe te da je omogućen upis osoba potpuno lišenih poslovne sposobnosti u registar birača po službenoj dužnosti. Zakon o registru birača kojim je omogućeno biračko pravo osobama s invaliditetom neovisno o ograničenju poslovne sposobnosti donesen je dana 14. prosinca 2012. godine sa 85 glasova „za“, 34 „protiv“ i 4 „suzdržana“.

Dana 22. prosinca 2012. udruga Sjaj sudjelovala je uz Pravobraniteljicu za osobe s invaliditetom na konferenciji za medije koju su organizirale GONG i Udruga za samozastupanje. Na toj konferenciji pohvaljen je iskorak zakonodavca prema usklađivanju sa Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom, ali i zatraženo od izvršne vlasti da se pozabavi provedbom zakona i po službenoj dužnosti upiše u registar birača sve osobe koje su do sada rješenjem suda bile potpuno lišene poslovne sposobnosti.

Zakon o registru birača stupio je na snagu 29. prosinca 2012.

Zakon o socijalnoj skrbi

Početak 2012. godine Ministarstvo socijalne politike i mladih najavilo je donošenje novog Zakona o socijalnoj skrbi. Slijedom te najave, udruga je dana 16. siječnja 2012. godine uputila preporuke Radnoj skupini za izradu Zakona o socijalnoj skrbi. Sažeto, udruga je preporučila da se:

- a) uskladi iznos socijalnih naknada sa relativnom linijom siromaštva u Republici Hrvatskoj, koja je tada iznosila za samca 2.225,25 kn na mjesečnoj osnovi, kako ta obaveza proizlazi iz Europske socijalne povelje;
- b) ukine mogućnost ostvarivanja doplatka za pomoć i njegu neovisno o imovinskom i prihodovnom cenzusu za osobe potpuno lišene poslovne sposobnosti te da se ta sredstva pretoče u naknadu ili više naknada koje se mogu kumulativno ostvariti radi dostizanja iznose relativne linije siromaštva;
- c) u postupcima za ostvarivanje prava iz sustava socijalne skrbi za osobe s invaliditetom socijalnom modelu da prednost pred medicinskim modelom;
- d) osobama s duševnim smetnjama pruže jednake mogućnosti u korištenju socijalnih naknada i usluga u odnosu na druge kategorije osoba s invaliditetom, posebice uz ostvarivanje prava na osposobljavanje za samostalan život i rad te prava na organizirano stanovanje;
- e) izbjegne multiplikacija socijalnih i zdravstvenih usluga.

Nakon što je dana 16. veljače 2012. godine Ministarstvo socijalne politike i mladih pozvalo na javnu raspravu u vezi nacrtu Zakona o socijalnoj skrbi, udruga je dana 22. veljače 2012. godine dostavila istome svoje primjedbe i preporuke. Sažeto, udruga je komentirala slijedeće:

- a) upozorila da je već dostavila Ministarstvu socijalne politike i mladih svoje prijedloge;
- b) da je imovinski cenzus za ostvarivanje prava na novčane naknade postrožen i da kao takav ne odgovara individualnim potrebama korisnika te može dovesti do nepravednog isključivanja graničnih korisnika s obzirom da više nije bilo vezivanja sa cenzusa sa vrijednošću imovine kako je to bilo predviđeno prethodnim propisom;
- c) pohvalila ukidanje sustava koncesije i licenciranja za pružatelje socijalnih usluga, ali istaknula da je potrebno poraditi na fleksibilizaciji socijalne politike s obzirom da dosadašnja praksa pokazuje da i kada se putem javnog natječaja javljaju pružatelji socijalnih usluga oni zapravo već moraju imati uspostavljene kapacitete prema određenim standardima kvalitete što je moguće samo za one pružatelje usluga koji su se time ranije već bavili.

Udruga nikada nije zaprimila odgovor Ministarstva socijalne politike i mladih na ranije navedene prijedloge niti je na bilo koji drugi način, osim putem javne rasprave, konzultirana o donošenju Zakona o socijalnoj skrbi. Također, isto nije prihvatilo njezine preporuke.

Novi Zakon o socijalnoj skrbi stupio je na snagu dana 24. ožujka 2012. godine, kada je udruga putem elektroničkih komunikacijskih kanala obavijestila buduće i sadašnje korisnike sustava socijalne skrbi o promjenama te izdala odgovarajuće upute.

Zakon o medicinski pomognutoj oplodnji

Dana 26. travnja 2012. godine udruga Sjaj sudjelovala je na okruglom stolu u organizaciji udruga Ženska soba i Roda, u vezi prijedloga Zakona o medicinski pomognutoj oplodnji. Na samom okruglom stolu udruga je iznijela primjedbe u vezi odredaba tog zakona kojim se onemogućava liječenje neplodnosti osobama lišenim poslovne sposobnosti, osobama opće zdravstveno nesposobnim za roditeljsku skrb o djetetu te osobama koje su promijenile spol.

Dana 9. svibnja 2012. godine udruga Sjaj uputila je pisane primjedbe i prijedloge Ministarstvu zdravlja u vezi Zakona o medicinski pomognutoj oplodnji. U svojem dopisu resornom ministarstvu, udruga je utvrdila slijedeće:

- Da predložene zakonske norme apsolutno uskraćuju mogućnost osobama bez poslovne sposobnosti liječenje postupcima medicinski pomognute oplodnje što je u suprotnosti sa principom univerzalne dostupnosti zdravstvene zaštite, a da su iste također protivne i čl. 12. st. 2. Konvencije o pravima osoba s invaliditetom;
- Da predložene zakonske norme uskraćuju pravo na medicinski pomognutu oplodnju osobama koje se ne smatraju opće zdravstveno sposobnima za roditeljsku skrb o djetetu, što je protivno odredbi iz čl. 23. stavka 1b) Konvencije o pravima osoba s invaliditetom.

Udruga Sjaj nije nikada zaprimila odgovor Ministarstva zdravlja u vezi svojih primjedbi i prijedloga.

Zakon je nepromijenjen stupio na snagu 4. kolovoza 2012. godine.

Udruga Sjaj započela je raditi na pripremi prijedloga za ocjenu ustavnosti Zakona o medicinski pomognutoj oplodnji, što će realizirati tijekom 2013. godine.

Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom

Dana 13. lipnja 2012. godine ministar rada i mirovinskog sustava, prof. dr. sc. Mirando Mrsić, dr. med., donio je Odluku o osnivanju radne skupine za izradu nacrtu prijedloga Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom. Tom odlukom određen je i sastav radne skupine. U radnoj skupini, iako je bilo predstavnika svih kategorija osoba s invaliditetom, nije bilo niti jednog predstavnika osoba s duševnim smetnjama (psihosocijalnim invaliditetom). Stoga je dana 27. lipnja 2012. godine udruga Sjaj upozorila resorno ministarstvo da su potrebne konzultacije i sa ovom kategorijom osoba s invaliditetom. Stoga je isto proširilo radnu skupinu i uključilo udrugu Sjaj u njezin rad. Izrada novog prijedloga Zakona o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom očekuje se biti dovršena tijekom 2013. godine.

Rad na individualnim predmetima

Tijekom 2012. godine udruga Sjaj nastavila je raditi na strateškim predmetima iz prethodnih godina, s obzirom da se radi o dugotrajnim pravnim postupcima plativim sporošću hrvatskog pravosuđa pa čak i u onim okolnostima kada bi odluka suda trebala biti hitno donesena. Primjerice na predmetu B.B., koji se tiče povrede imovinskih prava osobe lišene poslovne sposobnosti, udruga Sjaj radi još od

2008. godine i iako se predmet nalazi pred Ustavnim sudom na odlučivanju dulje od godine dana, do trenutka izrade ovog izvještaja nismo primili bilo kakvu obavijest o stanju predmeta. I predmet M.R. je u radu udruge Sjaj od 2009. godine, a sudski postupak za zaštitu od diskriminacije koji je prema odredbama Zakona o suzbijanju diskriminacije hitan vodi se pred nacionalnim sudovima sada dulje od dvije godine. Sporost i neučinkovitost pravosuđa umanjuje vjeru korisnika u hrvatski pravni sustav i jedina nada koja korisnicima na kraju ostaje jest uvjerenje da će nakon dugog niza godina parničenja pred nacionalnim sudovima pravdu ostvariti pred Europskim sudom za ljudska prava.

Većina korisnika koji su se udruzi Sjaj obratili tijekom 2012. godine zatražilo je pomoć u vezi ostvarivanja prava iz sustava socijalne skrbi. S obzirom zakonske promjene koje se tiču Zakona o socijalnoj skrbi i ukidanja dobnog ograničenja za ostvarivanje prava na osobnu invalidninu najveći dio korisnika obratio se radi ostvarivanja tog prava i, uz par iznimaka, ti su korisnici u doglednom vremenu svoja prava ostvarili. U ovom izvješću neće se opisivati pojedinačni predmeti u postupcima za ostvarivanje prava na osobnu invalidninu. Zbog povećanog broja korisnika, i također osoba s drugim oblicima invaliditeta, udruga Sjaj je početkom 2012. godine putem svoj web stranice objasnila postupak za ostvarivanje prava na osobnu invalidninu te postavila ogledne primjere zahtjeva kao i rješenja centra za socijalnu skrb. U praksi nije bilo značajnih problema kada je riječ o postupanju centara za socijalnu skrb, s time da je vidljiva razlika u postupanju između pojedinih centara na razini Zagreba, ali i u odnosu između Zagreba i drugih gradova u Hrvatskoj. Na žalost, u praksi se bilježi da socijalni radnici odbijaju korisnike koji im se obraćaju osobno u centrima za socijalnu skrb, bez provođenja ispitnog postupka, dok je ispitni postupak uvijek proveden u slučajevima kada su se korisnici obraćali centrima pismeno (putem pošte, dostava preporučeno s povratnicom), pa je udruga Sjaj sugerirala svim korisnicima da se centrima uvijek obraćaju pisanim putem.

U ovom poglavlju opisani su neki od predmeta na kojima je udruga Sjaj radila tijekom 2012. godine. Identifikacijski podaci korisnika i drugih osoba anonimizirani radi zaštite privatnosti.

Diskriminacija na radnom mjestu – predmet M.R.

Dana 31. listopada 2011. godine Općinski građanski sud u Zagrebu donio je presudu kojom je odbio tužbeni zahtjev korisnice M.R. koja je podnijela tužbu zbog diskriminacije temeljem čl. 16. Zakona o suzbijanju diskriminacije zbog osnovane sumnje da je poslodavac, uručivši joj osobno uvjetovani otkaz ugovora o radu isključivo na temelju vrste njezine duševne bolesti, počinio izravnu diskriminaciju na njezinu štetu. Naime, tužiteljicu M.R. poslodavac smatra zbog vrste njezine bolesti opasnom za djecu, a prvostupanjski sud je to potvrdio navodeći da svaki posao kod poslodavca na neki način uključuje rad s djecom. Takav stav poslodavca, a i prvostupanjskog suda, s obzirom da tužiteljica nikada objektivno nije predstavljala bilo kakvu opasnost za djecu je diskriminatoran, pa je odvjetnica tužiteljice M.R. u zakonski propisanom roku podnijela žalbu Županijskom sudu u Zagrebu. Iako su postupci koji se vode po Zakonu o suzbijanju diskriminacije žurni, Županijski sud u Zagrebu nije donio bilo kakvo rješenje u ovom predmetu tijekom cijele 2012. godine.

Nezakonito postupanje Hrvatskog zavoda za zapošljavanje – predmet D.K.

Dana 16. siječnja 2012. godine udruzi Sjaj obratio se D.K. (44) iz Zagreba sa pritužbom na rad Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (dalje: „HZZ“). U razgovoru sa korisnikom utvrđeno je da se isti

redovito psihijatrijski liječi i to ambulantno zbog bolesti iz kruga anksiozno-depresivnih poremećaja. Nezaposlen je i prijavljen u evidenciji HZZ-a.

U svojoj pritužbi korisnik je naveo da je dana 5. listopada 2010. godine Odsjek za profesionalno usmjeravanje i obrazovanje HZZ-a izradio *Mišljenje o radnoj sposobnosti* u kojem se za njega kao popis kontraindikacija navode zanimanja za „rad na visini, **odgovornost za svoj i tuđi život**, stesni uvjeti rada“. Neutvrđenog datuma, korisnik je od HZZ-a zatražio pravno tumačenje termina „**odgovornost za svoji tuđi život**“, slijedom čega je dana 25. studenog 2010. godine HZZ istome uputio odgovor te kao mjerodavni pravni izvor citirao **Pravilnik o poslovima s posebnim uvjetima rada (NN, 5/84)**. Nadalje, kako je korisnik tražio izmjenu ovako postavljene kontraindikacije za rad, dana 13. prosinca 2010. godine HZZ ga je izvjestio da tom zahtjevu ne može udovoljiti jer da je dijagnoza po kojoj se korisnik liječi kod nadležnog psihijatra osnova za tako postavljene kontraindikacije.

Slijedom pritužbe, udruga Sjaj razmotrila je predmet. Odredbama iz čl. 34. do čl. 36. Zakona o zaštiti na radu propisano je što su to poslovi s posebnim uvjetima rada te obveze koje poslodavac ima u vezi sa radnicima koji obavljaju takve poslove. Prema čl. 76. st. 2. navedenog Zakona, radnik je dužan pristupiti liječničkom pregledu za obavljanje poslova s posebnim uvjetima rada ako ga na takav pregled upućuje poslodavac. **Niti jednom odredbom iz Zakona o zaštiti na radu nije propisana nadležnost HZZ-a u upućivanju na liječničke preglede za obavljanje poslova s posebnim uvjetima rada.**

Istovremeno, HZZ u svojem očitovanju korisniku citira da su kontraindikacije koje su mu utvrđene utemeljene na odredbama Pravilnika o poslovima s posebnim uvjetima rada (NN, 5/84). Međutim, među poslovima s posebnim uvjetima rada nisu navedeni poslovi koji uključuju „**odgovornost za svoj i tuđi život**“ kao kontraindikaciju za koju HZZ tvrdi da je navedena istim Pravilnikom. Naprotiv, određen je popis poslova s posebnim uvjetima rada, uvjeti koje moraju ispunjavati radnici te rokovi za ponovnu provjeru sposobnosti radnika. Navedeni su specifični poslovi i kod nekih specifičnih poslova vrlo jasne kontraindikacije u smislu psihičkog zdravlja i psihičkih sposobnosti.

Iako su neke duševne bolesti kontraindikacije za obavljanje određenih poslova iz citiranog Pravilnika, to se ne odnosi na sve poslove. Za poslove, kao što su rad u nepovoljnoj mikroklimi, poslovi na kojima je radnik izložen nefibrogenoj prašini ili organskim prašinama, i dr., uopće se ne navode duševne bolesti kao kontraindikacije.

„Odgovornost za svoj i tuđi život“, koja kao kontraindikacija niti ne postoji u citiranom Pravilniku, također je preširoka niti se iz nje može utvrditi o kojim poslovima se točno radi, niti korisnik na bilo koji način može vjerodostojno ispitati da li su navedene kontraindikacije pravilno utvrđene, ili osporiti nalaz i mišljenje liječnika, s obzirom da nije uopće konkretno navedeno za koje poslove iz Pravilnika njegova duševna bolest predstavlja kontraindikaciju.

Utvrđeno je da su za korisnika takvim postupkom nastupile i teške posljedice s obzirom da se HZZ uopće niti ne trudi pronaći korisniku bilo kakav posao ili ga prekvalificirati za posao, zbog čega je on u radno aktivnoj dobi prisiljen tražiti pomoć u sustavu socijalne skrbi.

Stoga je dana 23. siječnja 2012. godine udruga Sjaj uputila pritužbu na rad HZZ-a u ovom predmetu Pravobraniteljici za osobe s invaliditetom. Do trenutka izrade ovog izvješća, udruga nije zaprimila bilo kakav odgovor o postupcima koje je Pravobraniteljica poduzela ili o njenim eventualnim zaključcima.

Smještaj u dom socijalne skrbi za psihički bolesne odrasle osobe – predmet J.Ž.

Udrugi Sjaj se dana 10. siječnja 2012. godine obratio **Amnesty International Hrvatska** (AI Hrvatska) sa informacijom da se istom obratila ženska osoba, J.Ž. koja tvrdi da je prisilno i nezakonito drže u jednoj psihijatrijskoj ustanovi u B. te zatražio pružanje pravne pomoći jer je iz informacija koje je J.Ž. dostavila postojala sumnja da je ista žrtva teškog kršenja ljudskih prava.

Slijedom navedenog, udruga Sjaj je dana 31. siječnja 2012. godine obavila telefonski razgovor sa korisnicom J.Ž. kada je utvrđeno slijedeće:

- 1) da se korisnica u Domu socijalne skrbi i za psihički bolesne odrasle osobe nalazi od 30. siječnja 2011.;
- 2) da je prethodno dolasku u Dom boravila u psihijatrijskoj ustanovi u Z. od 3. veljače 2010. godine;
- 3) da je prvi puta hospitalizirana još 2000. godine u istoj psihijatrijskoj ustanovi kao pod 2);
- 4) da korisnica tvrdi kako nije duševno bolesna i da joj nije poznata dijagnoza, kao i da nikada nitko od liječnika uopće nije s njom razgovarao o njezinom zdravstvenom stanju;
- 5) da je do odlaska u psihijatrijsku ustanovu pod 2), uz pratnju policije, živjela sama u kući roditelja u K.; te
- 6) da oboje roditelja žive u domu socijalne skrbi za starije i nemoćne osobe te da sa njima nije imala dobre odnose sve do dolaska u dom socijalne skrbi za psihički bolesne odrasle osobe.

Korisnica je u razgovoru navela da je od djeda naslijedila naslov anti-fašističke i socijalističke borbe te da je autorica pokreta nesvrstanih, članica Vijeća sigurnosti UN-a zadužena za davanje posebnih obavijesti o političkim promjenama u svijetu te da je radila za tajne međunarodne organizacije od čega ima ušteđevinu kojoj nije poznat iznos, a drži se u diplomatskim predstavništvima. Zbog toga je od 2000. godine pa nadalje sve do smještaja u psihijatrijsku ustanovu 2010. godine stalno upućivala dopise u diplomatska predstavništva ukazujući na primjere organiziranog kriminala povezanog sa međunarodnim političkim strukturama.

Od udruge Sjaj korisnica je zatražila da poduzme pravne radnje za zaštitu njezinih prava.

Nakon tako utvrđenih činjenica udruga Sjaj je zaključila da korisnica ima perzistirajuće sumanute ideje povezane s međunarodnom politikom i da je potpuno nekritična prema vlastitoj evidentnoj bolesti. Međutim, činjenica nekritičnosti, korisničine ideje vezane uz vlastitu veličinu i međunarodnu politiku, činjenica da je godinama upućivala razne predstavke diplomatskim predstavništvima uslijed sumanutih ideja, ne znače da su postojale socijalne i vitalne indikacije za njezin smještaj u domu socijalne skrbi i izdvajanje iz njezinog vlastitog doma. Stoga je dana 1. veljače 2012. godine udruga Sjaj uputila predstavku Pučkom pravobranitelju te zatražila da isti u okviru svojih ovlasti ispita zakonitost smještaja korisnice u navedeni dom socijalne skrbi posebice imajući u vidu odluku Europskog suda za ljudska prava u predmetu *Stanev protiv Bugarske* prema kojoj se smještaj osobe u dom socijalne skrbi protivno njezinoj volji, a bez postojanja indikacija za ograničenje slobode, smatra nezakonitim (povreda čl. 5. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda).

Dana 20. veljače 2012. Pučki pravobranitelj dostavio je na znanje udruzi Sjaj dopis upućen Domu socijalne skrbi za psihički bolesne odrasle osobe u B. kojeg je informirao da je po obavijesti udruge pokrenuo ispitni postupak te zatražio od Doma da mu dostavi slijedeće informacije:

- koja je zakonska osnova za smještaj J.Ž. u Dom;
- koji su bili razlozi smještaja korisnice u Dom;
- da li je tko razgovarao sa J.Ž. o razlozima smještaja u Dom;
- je li J.Ž. osoba lišena poslovne sposobnosti (ako jest da se dostavi dokumentacija);
- traži li J.Ž. odlazak iz ustanove i je li do sada pokušavala napustiti Dom;
- koja se zdravstvena skrb osigurava korisnici;
- izvješće o zdravstvenom stanju korisnice;
- zadržava li korisnica svoje osobne dokumente ili se nalaze pohranjeni u Domu;
- jesu li ulazna vrata Doma zaključana i kakva je procedura kad osoba želi izaći u grad;
- je li zaključana soba u kojoj je smještena J.Ž.

Dana 2. srpnja 2012. godine udruga Sjaj zaprimila je dopis Pučkog pravobranitelja na znanje, a koji je upućen naprijed navedenom Domu gdje se traži dopuna izvješća informacijama o zdravstvenom stanju J.Ž. te koliko često skrbnica posjećuje J.Ž. u Domu iz čega je postalo razvidno da je J.Ž. lišena poslovne sposobnosti.

Dana 20. kolovoza 2012. godine organizacija AI Hrvatska obavijestila je udruhu Sjaj o razgovoru sa J.Ž. u kojem je ona navela da je kod nje u Domu u B. bila socijalna radnica iz K. te joj rekla da će biti premještena u drugu ustanovu bliže njezinoj kući ili otpuštena kući. J.Ž. je shvatila da će o tome odlučivati Pučki pravobranitelj i inzistirala je da isključivo želi ići kući. Navodno je socijalna radnica rekla da će tu njezinu želju napisati u dopisu Pučkom pravobranitelju.

Do trenutka izrade ovog izvještaja udruga Sjaj nije zaprimila povratnu informaciju o ishodu ispitnog postupka u ovom predmetu te očekuje primitak te informacije u 2013. godini.

Skrbništvo za odrasle osobe – predmet R.G.

Dana 9. rujna 2012. godine udruhu Sjaj obratio se Ž.I. (40) iz S. u vezi svoje partnerice R.G. (21) iz V., tada na liječenju u NPB u P. U telefonskom razgovoru opisao je da je R.G. osoba u potpunosti lišena poslovne sposobnosti i da je sama tijekom 2011. godine pokrenula postupak za vraćanje poslovne sposobnosti, tada uz pozitivno mišljenje njezinog liječnika psihijatra dr. sc. T.V. te bolničke socijalne radnice M.Š. On i R.G. su u intimnoj vezi unazad godinu dana i željeli bi započeti zajednički život pa je zato i pokrenut postupak za vraćanje poslovne sposobnosti. Također je naveo da se R.G. nalazi u bolnici već dulje od godine dana zbog izrazito nepovoljnih životnih uvjeta koje je imala u Domu socijalne skrbi za psihički bolesne odrasle osobe u B.Đ. koji je zatvorilo Ministarstvo socijalne politike i mladih. Zamolio je za pravnu pomoć u postupku vraćanja poslovne sposobnosti njegovoj partnerici.

Dana 17. rujna 2012. godine udruga Sjaj obavila je terensku intervenciju u sastavu koordinadora i odvjetnice, u NBP u P. te je tom prigodom obavila razgovor sa korisnicima Ž.I. i R.G., dr. med. T.V. te dipl. soc. radnicom M.Š. Udruga je zaključila nakon utvrđenih činjenica da ne postoje pretpostavke za pružanje direktne pomoći korisnici R.G. s obzirom da je ona u trenutku terenske intervencije bila pogoršanog zdravstvenog stanja te nije mogla razumijeti značenje poslovne sposobnosti niti pravne posljedice njezinog vraćanja. Utvrđeno je da korisnica R.G. nikada nije živjela u zajednici, da je čitav

život provela po različitim institucijama i lišena je poslovne sposobnosti odmah nakon navršavanja punoljetnosti te da ne bi bilo preporučljivo naglo i bez podrške uvoditi značajnije životne promjene sve dok se eventualno ne steknu odgovarajuće pretpostavke koje uključuju poboljšanje njenog zdravstvenog stanja, izgradnju njezine osobnosti, povećanje neovisnosti te stjecanje iskustva u životu u zajednici. Međutim, u suglasnosti sa pozitivnim mišljenjima dr. T.V. te dipl. soc. radnice M.Š. udruga je odlučila pokušati osigurati da Centar za socijalnu skrb u V. fleksibilnije pristupi preporukama liječnika i dopusti da korisnica kraće vrijeme provede u zajedničkom životu sa svojim partnerom kao i da razradi plan njezine deinstitucionalizacije kroz druge načine podrške, a da će se pomoć u vezi povratka poslovne sposobnosti ponovno razmotriti ukoliko kod korisnice nastupi stabilna remisija. I dr. T.V. i dipl. soc. radnica M.Š. suglasno su iskazale da su ranije već zatražile dopuštenje Centra za socijalnu skrb u V. da se R.G. omogući terapijski izlazak i boravak kod njezinog partnera u S., ali im takvo dopuštenje navedeni Centar nije dao.

Dana 19. rujna 2012. godine udruga Sjaj uputila je Pučkom pravobranitelju pritužbu na postupanje Centra za socijalnu skrb u V. s obzirom na sumnju da onda kada su za to postojale zdravstvene i socijalne prilike isti nije postupao u najboljem interesu R.G. kada je suprotno mišljenju profesionalaca iz zdravstvene ustanove odbio omogućiti njezin privremeni otpust na kraće vrijeme kako bi pokušala život u zajednici sa svojim partnerom Ž.I. Slijedom te pritužbe Pučki pravobranitelj započeo je ispitni postupak te zatražio očitovanja mjerodavnih institucija.

Dana 24. prosinca 2012. udruga Sjaj održala je sastanak sa Ž.I. u Z. koji nam je dostavio informaciju o razvoju događaja u međuvremenu te svoje tvrdnje podupro odgovarajućom dokumentacijom. Na temelju obavljenog razgovora i pregleda dokumentacije, utvrđeno je slijedeće:

- da je dana 8. studenog 2012. godine Centar za socijalnu skrb u V. dopustio skrbnici S.V., djelatnici toga Centra, da izda dopuštenje NPB u P. za terapijski otpust R.B. kako bi ona mogla provesti vrijeme sa svojim partnerom Ž.I. u S. u trajanju od dva dana;
- da je R.B. na temelju prethodno navedenog dopuštenja provela na terapijskom izlasku vrijeme od 17. studenog 2012. od 08:00 sati do 18. studenog 2012. do 21:00 sati;
- da je neutvrđenog datuma NPB u P. zatražila od Centra za socijalnu skrb u V. da dopusti terapijski izlazak R.B. kod njenog partnera Ž.I. u S. kako bi provela božićne i novogodišnje blagdane, ali da takva suglasnost nije dana iz razloga što je u međuvremenu nadležni sud obustavio postupak za vraćanje poslovne sposobnosti R.G. na temelju nalaza i mišljenja liječnika vještaka od 3. kolovoza 2012. godine, dr. sc. T.Ž.P., dr. med., o tada utvrđenom teškom zdravstvenom stanju R.G.
- da je R.G. u prosincu 2012. zatražila od Općinskog suda u V. da joj omogući sklapanje braka sa Ž.I.

Udruga Sjaj zaključila je kako je Centar za socijalnu skrb u V. pogrešno primijenio materijalno pravo te da nije postupio u najboljem interesu štićenice R.G. Naime, Centru za socijalnu skrb u V. bilo je poznato mišljenje dr. sc. T.Ž.P., dr.med., od 3. kolovoza 2012. godine kada je dana 8. studenog 2012. godine odobrio terapijski otpust štićenice R.B., da bi nakon pravomoćnosti sudske odluke o obustavi postupka za vraćanje poslovne sposobnosti naknadno iskoristio taj nalaz vještaka psihijatra u prosincu 2012. godine te odbio ponovni terapijski izlaz štićenici R.B. To mišljenje i nalaz liječnika vještaka moglo se koristiti isključivo za postupak vraćanja poslovne sposobnosti, ali to ne znači da je skrbnik, odnosno Centar za socijalnu skrb u V. trajno vezan tim mišljenjem kada odlučuje o najboljem

interesu svoje štíćenice, tim više što se njezino zdravstveno stanje mijenja i to tako potvrđuje stručno osoblje zdravstvene ustanove u kojoj se ona nalazi.

Nadalje, Centar za socijalnu skrb u V. nije postupao u najboljem interesu svoje štíćenice s obzirom da su mu poznate činjenice o tome da za istu treba napraviti individualni plan deinstitucionalizacije uz okolnost da je Dom socijalne skrbi u kojem je do dolaska u NPB u P. inspekcija Ministarstva socijalne politike i mladih zatvorila, da mu je poznata činjenica da Ź.I. Źeli o R.B. skrbiti, da je R.B. zatraŹila sudsko dopušenje za sklapanje braka sa Ź.I., da se njezino zdravstveno stanje značajno popravilo u odnosu na 3. kolovoza 2012. godine kada je obavljeno vještačenje u postupku za vraćanje poslovne sposobnosti što je potvrđeno stručnim mišljenjem djelatnika NPB u P., a da unatoč svim tim činjenicama Centar za socijalnu skrb u V. ne odobrava mjere koje bi mogle doprinijeti uključivanju njihove štíćenice R.B. u život zajednice i da takve svoje odluke donosi bez da uopće ima neposredan kontakt sa štíćenicom.

Stoga je dana 24. prosinca 2012. godine udruga Sjaj uputila prituŹbu Ministarstvu socijalne politike i mladih na rad Centra za socijalnu skrb u V. te predloŹila da se nad istim, vezano uz predmet R.B. provede upravni nadzor.

Povreda prava na život – predmet M.V.

Dana 21. srpnja 2012. godine dnevnik Jutarnji list objavio je članak s naslovom: „**U kotlovnici bolnice u Vrapču pronađena mrtva Źena: LeŹala je mrtva u podrumu danima.**“ U navedenom članku opisano je kako se radi o pacijentici te bolnice čiji je nestanak prijavljen još 17. srpnja 2012. godine.

Dana 9. listopada 2012. godine udruzi Sjaj obratio se putem službene e-mail adrese M.L. iz Z. navodeći da je dana 17. srpnja 2012. u jutarnjim satima M.V. (34) iz Z. nestala u krugu Klinije za psihijatriju Vrapče u Zagrebu, odakle se udaljila u nepoznatom smjeru sa otvorenog Źenskog odjela. Nakon što je njezina majka doznala da joj se kći udaljila iz te zdravstvene ustanove, pozvana je policija te je za M.V. organizirana potraga. Prema navodu M.L., obitelj M.V. obaviještena je o njezinoj smrti dana 20. srpnja 2012. u 16:00 sati, nakon što je njezino mrtvo tijelo pronašao domar bolnice pošto se oglasio zvučni signal o kvaru u kotlovnici. Navodno, domar je pronašao kotlovnicu punu vode te nije odmah prepoznao da u toj vodi pluta mrtvo Źensko tijelo, već je to utvrdio tek kasnije kad je detaljnije pregledao prostor kotlovnice. Navodno je M.V. pronađena potpuno gola, s medicinskim rukavicama na rukama (ili u rukama), da nije bilo tragova nasilja, a da je torbica sa dokumentima nađena u krugu bolnice. Nadalje je M.L. naveo i to da je majka M.V. tek pedeset dana nakon pronalaska tijela M.V. telefonskim putem saznala od Zavoda za sudsku medicinu u Zagrebu da je uzrok njezine smrti bio termički šok zbog izlaganja vrućoj vodi iz kotlovnice, te da nisu nađeni tragovi nasilja ili ozljeda, niti dokaz da bi M.V. bila predozirana lijekovima.

Slijedom ovako zaprimljene obavijesti, a uz sumnju da se u konkretnom slućaju ne provodi odgovarajuća istraga, udruga Sjaj je dana 5. studenog 2012. godine obavijestila Glavno državno odvjetništvo Republike Hrvatske da je tom slućaju potrebno posvetiti pozornost u okviru čl. 2. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda te u skladu sa tom Konvencijom i praksom Europskog suda za ljudska prava provesti odgovarajuću istragu s obzirom da je država odgovorna štítiti život ljudi koji se nalaze u ustanovama pod njezinom nadležnošću, neovisno o tome da li je M.V. ubijena ili je poćinila samoubojstvo. Također, zatraŹili smo navedeno Državno

odvjetništvo da nas obavijesti o ishodu istrage u okvirima koji neće ugroziti eventualni kazneni progon odgovornih počinitelja.

Dana 28. studenog 2011. udrugi Sjai obratio se T.L., odvjetnik iz Zagreba, sa obavijesti o tome da mu je majka M.V. dala punomoć za komunikaciju sa udrugom Sjai. Udruga je istog dana odvjetniku T.L. uputila svu dokumentaciju vezanu za predmet koja se tiče podneska Glavnom državnom odvjetništvu Republike Hrvatske.

Udruga Sjai očekuje relevantnu obavijest Glavnog državnog odvjetništva Republike Hrvatske u 2013. godini.

Komunikacije Odboru ministara Vijeća Europe

Udruga Sjai redovito prati razvoj prakse Europskog suda za ljudska prava. Nadalje, u odnosu na Republiku Hrvatsku, prati izvršenje presuda tog suda i upućuje komunikacije Odboru ministara Vijeća Europe izvještavajući o eventualnim promjenama zakonodavstva, upozoravajući na eventualne slične povrede prava drugih osoba te predlažući konkretne generalne mjere (promjene zakonodavstva) koje Republika Hrvatska može poduzeti u izvršenju odluka Europskog suda. Također, udruga Sjai sudjelovala je i putem Europske organizacije za duševno zdravlje u komunikaciju u predmetu *Salontaji-Drobnjak protiv Srbije*.

Predmet Krušković protiv Hrvatske (2011.)

U ovom predmetu utvrđena je **povreda prava na privatni i obiteljski život** (čl. 8. Konvencije) podnositelja Branka Kruškovića koji zbog činjenice potpunog lišenja poslovne sposobnosti nije mogao zakonski priznati očinstvo nad svojim biološkim djetetom. Odluka Europskog suda postala je konačna 21. rujna 2011.

Dana 21. ožujka 2012. godine Vlada Republike Hrvatske uputila je Akcijski plan o izvršenju presude u predmetu Krušković iz kojeg je bilo vidljivo da Vlada RH nije poduzela odgovarajuće individualne mjere. Naime, g. Krušković je nakon pravomoćnosti odluke Europskog suda za ljudska prava zatražio da ga nadležni Matični ured upiše kao oca njegovog djeteta, ali je to taj ured odbio. No, tu je odluku poništio Ministarstvo uprave i vratilo predmet na ponovni postupak, koji je još uvijek u tijeku. Iako je Europski sud za ljudska prava ocijenio neprihvatljivim da je g. Krušković bio u priznaju očinstva potpuno ovisan o nadležnom Centru za socijalnu skrb, Vlada RH navela je kako očekuje da će njegov skrbnik u ime g. Kruškovića ipak priznati da je on otac tog djeteta. To znači da je g. Krušković ostao u jednakom položaju kao i prije nego što je donesena odluka Europskog suda u njegovu korist. Nadalje, Vlada RH je izrazila stav da priroda povrede prava u predmetu Krušković nije takva da bi to zahtjevalo provođenje generalnih mjera, koje se tiču promjene zakonodavstva i prakse, iako je Europski sud za ljudska prava do sada utvrdio već u tri predmeta i u odnosu na četiri podnositelja/ice povrede Konvencije počinjene od strane Republike Hrvatske na štetu osoba lišenih poslovne sposobnosti.

Dana 17. travnja 2012. godine udruga Sjai uputila je komunikaciju Odboru ministara Vijeća Europe i upozorila u vezi individualnih i generalnih mjera da:

- Republika Hrvatska nije poduzela nikakve značajne mjere koje bi omogućile priznavanje podnositeljevog prava te je on i nadalje ostavljen u pravnoj praznini zbog dugotrajnog upravnog postupka;
- Vlada RH nije obrazložila zašto je potrebno tako mnogo vremena da upravna tijela prepoznaju podnositelja kao oca njegovog djeteta;
- poštivanje podnositeljevog prava na privatni život ne može se podrediti jednostavnim „očekivanjima“ Vlade da će skrbnik donijeti odluku u interesu podnositeljevih prava; nacionalno zakonodavstvo ne dopušta podnositelju mogućnost da svojem skrbniku dade obvezatne upute. Iako podnositelj može sukladno čl. 179. st. 2. Obiteljskog zakona izraziti svoje mišljenje, i to skrbnik mora razmotriti, to ne znači da skrbnik mora odlučiti onako kako podnositelj želi;
- Vlada RH opetovano citira odredbe domaćeg prava koje su se dokazale, sukladno postojećoj praksi Europskog suda, kao neučinkovite u zaštiti prava osoba s invaliditetom i doveli do teškog kršenja ljudskih prava (kao u predmetima X protiv Hrvatske te X i Y protiv Hrvatske);
- iako tvrdi da generalne mjere nisu potrebne u konkretnom, suprotno tome Vlada RH je svjesna nužnosti promjena relevantnog zakonodavstva koje se tiče skrbništva za odrasle osobe kako je izrazila u svojem Izvješću o provedbi UN Konvencije o pravima osoba s invaliditetom.

Vlada Republike Hrvatske nije odgovorila na komunikaciju udruge Sjaj koja je postala sastavnim dijelom predmeta koji se vodi o izvršenju ove odluke Europskog suda.

Predmet X protiv Hrvatske (2008.)

U ovom predmetu Europski sud utvrdio je **povredu prava na privatni i obiteljski život** (čl. 8. Konvencije) zbog propusta države da osigura pravo na poštivanje podnositeljičinog privatnog i obiteljskog života. Kršenje prava rezultat je činjenice da je podnositeljica, koja je bila sudski lišena svoje poslovne sposobnosti, bila isključena iz postupaka koji su doveli do posvojenja njezine kćeri.

Dana 27. lipnja 2011. godine, u svojem Akcijskom planu, Vlada RH navela je da Europski sud „nije izravno ni neizravno, zauzeo stajalište da roditelj lišen poslovne sposobnosti treba nužno biti stranka u postupcima za posvojenje svojeg djeteta.“ Jedina generalna mjera koju je Vlada RH poduzela odnosi se na izdavanje obvezatnog naputka centrima za socijalnu skrb da moraju saslušati roditelje lišene poslovne sposobnosti čija izjava o činjenici posvojenja njihove djece treba biti sastavni dio spisa u predmetu u kojem se odlučuje o posvojenju.

Udruge su dana 3. rujna 2012. godine podnijele komunikaciju Odboru ministara Vijeća Europe u vezi generalnih mjera i naglasile:

- da je Europski sud imao poteškoća u prihvaćanju da svaka osoba lišena poslovne sposobnosti treba automatski biti isključena iz postupaka za posvojenje njezinog djeteta, kao što je bila podnositeljica u ovom predmetu;
- da je Europski sud zaključio da postupak donošenja odluka mora biti takav da osigurava da viđenja roditelja i njihovi interesi postanu poznati i da se uzmu u obzir od strane lokalnih vlasti kao i da su im na raspolaganju pravni lijekovi koje mogu u nekom vremenu iskoristiti;
- da je Odbor ministara Vijeća Europe već upitao Vladu RH o mjerama koje su poduzete ili planirane kako bi roditelji lišeni poslovne sposobnosti mogli sudjelovati u postupcima za

posvojenje njihove djece, a posebno da imaju pravo u određenom vremenu iskoristiti dostupne pravne lijekove;

- da Vlada RH i dalje održava zakonodavstvo koje omogućava potpuno skrbništvo i da u sve osobe koje su potpuno lišene poslovne sposobnosti automatski isključene iz eventualnih postupaka za posvojenje njihove djece, upozoravajući na statističke podatke Ministarstva socijalne politike i mladih;
- da hrvatsko zakonodavstvo ne poznaje nikakve mjere podrške za roditelje s invaliditetom i da je iznimno negativno nastrojeno prema roditeljstvu osoba s invaliditetom;
- da obvezatni naputak kojim se traži uzimanje izjava pred centrom za socijalnu skrb ne daje garancije koje su potrebne da stranka bude saslušana u postupku pred sudom; te
- da članak 23. UN Konvencije o pravima osoba s invaliditetom obvezuje hrvatske vlasti da poduzmu učinkovite i primjerene mjere koje će eliminirati diskriminaciju protiv osoba s invaliditetom u svim pitanjima koja se tiču braka, obitelji, roditeljstva i veza, na jednakoj osnovi s drugima.

Vlada Republike Hrvatske odgovorila je dana 13. rujna 2012. godine na našu komunikaciju. U bitnom, Vlada RH smatra da Europski sud nije izričito naveo da osoba lišena poslovne sposobnosti treba biti stranka u postupcima za posvojenje svojeg djeteta već da treba biti uključena u postupak donošenja odluka, dakle da ima priliku biti saslušana i mogućnost da iznese svoja stajališta o mogućem posvojenju. Vlada zadržava stav da povreda prava u ovom predmetu može biti pripisana isključivo administrativnoj praksi kompetentne vlasti, koja nije omogućila podnositeljici da sudjeluje i bude saslušana u postupku posvojenja njezine kćeri. Nadalje, Vlada se pozvala i na izmjene Zakona o socijalnoj skrbi koje omogućavaju da odrasle osobe lišene poslovne sposobnosti imaju pravo sudjelovati i davati svoja mišljenja u postupcima u kojima se donose odluke koje se tiču njihovih prava. U skladu s navedenim, Vlada smatra da je odluka u predmetu X protiv Hrvatske izvršena.

Udruge su donijele odluku da nema daljnih pitanja koje se mogu postaviti pred Odbor ministara te će pričekati slijedeću sjednicu Odbora o ovom predmetu.

Predmet X i Y protiv Hrvatske (2011.)

U ovom predmetu, Europski sud utvrdio je povredu **prava na pošteno suđenje** (čl. 6. st. 1. Konvencije) protiv prve podnositeljice X i **prava na privatni i obiteljski život** (čl. 8. Konvencije) protiv druge podnositeljice Y, a u vezi sa poslovnom sposobnošću obje podnositeljice (majke i kćeri).

Dana 15. listopada 2012., Vlada Republike Hrvatske uputila je Akcijski plan za navedeni predmet Odboru ministara Vijeća Europe. U odnosu na poduzete individualne mjere Vlada RH je obrazložila da u odnosu na podnositeljicu X, Republika Hrvatska nije mogla ponoviti sudski postupak za lišenje poslovne sposobnosti jer takvo ponavljanje ne dopušta Obiteljski zakon te da sama podnositeljica nije niti zatražila ponavljanje postupka. U slučaju podnositeljice Y, nacionalni sudovi nisu istu lišili poslovne sposobnosti sukladno pravnim stajalištima Europskog suda. U odnosu na opće mjere, Vlada RH istaknula je da resorna ministarstva ispituju mogućnost regulative takvih mjera u skladu sa presudom Europskog suda.

Dana 28. studenog 2012. godine udruge Sjaj i Europska organizacija za duševno zdravlje (Mental Health Europe) uputile su Odboru ministara Vijeća Europe komunikaciju s komentarima na Akcijski Plan Vlade RH. U svojoj komunikaciji udruge su istaknule slijedeće:

U vezi individualnih mjera:

- točno je da čl. 319. st. 1. Obiteljskog zakona ne dopušta ponavljanje postupka za lišenje poslovne sposobnosti i da primjena tog zakona, kao *lex specialis*, ima prednost pred čl. 418. Zakona o parničnom postupku;
- nije točna tvrdnja Vlade RH da Republika Hrvatska nije imala druge mjere na raspolaganju u odnosu na podnositeljicu X s obzirom da je presuda Europskog suda bila nova okolnost i da je na temelju te presude Centar za socijalnu skrb u Ivancu kao i mjesno nadležni Općinski sud mogao po službenoj dužnosti pokrenuti postupak za vraćanje poslovne sposobnosti podnositeljici X;
- iako po čl. 165. Obiteljskog zakona nadležni Centar za socijalnu skrb može tražiti mišljenje liječnika opće medicine o zdravstvenom stanju štíćenika u odnosu na njegovu poslovnu sposobnost svake tri godine, Vlada RH nije demonstrirala da je takva mjera poduzeta iako je od pravomoćnosti lišenja poslovne sposobnosti podnositeljice X prošlo vrijeme dulje od četiri godine.

U vezi generalnih mjera udruge su sugerirale moguće zakonodavne promjene:

- izmjenu čl. 326. st. 4. Obiteljskog zakona koji omogućava isključenje osobe o kojoj se vodi postupak iz rasprave na temelju mišljenja liječnika vještaka, s obzirom da Europski sud smatra da u principu, suci koji donose odluke sa ozbiljnim posljedicama na neku osobu, a to su i odluke u vezi poslovne sposobnosti, trebaju imati direktan kontakt sa tom osobom;
- izmjene čl. 327. i 328. Obiteljskog zakona kako bi se osiguralo da odluku o lišenju poslovne sposobnosti donosi sud, a ne liječnik psihijatar, s obzirom na stajalište Europskog suda da takve odluke nisu u nadležnosti liječnika psihijatara nego u nadležnosti nacionalnih sudova;
- izmjenu čl. 327. st. 2. Obiteljskog zakona kojom je omogućeno da sud može donijeti odluku o lišenju poslovne sposobnosti i samo na temelju izvješća iz bolnice u kojoj se osoba o kojoj se postupak vodi nalazi, s obzirom na stajalište Europskog suda da nacionalni sudovi trebaju osigurati zaštitu od proizvoljnog zaključivanja medicinskih stručnjaka;
- izmjenu čl. 159. st. 1. Obiteljskog zakona na način da se napusti potpuno lišavanje poslovne sposobnosti, s obzirom da Europski sud smatra kako je lišenje poslovne sposobnosti iznimna mjera koja se u skladu s iznimnim okolnostima može primjenjivati, a ne samo zato što je bolesnim ili starim osobama potrebna pomoć za čije osiguravanje postoje i druge alternative;
- izmjenu čl. 329. st. 2. Obiteljskog zakona kojom odredbom je omogućeno da sudovi ne moraju dostaviti osobi lišenoj poslovne sposobnosti odluku o lišavanju te sposobnosti ako tako smatra liječnik psihijatar, s obzirom na stajalište Europskog suda da nedostavljanje takve odluke nije prihvatljivo;
- izmjenu čl. 319. st. 1. Obiteljskog zakona kako bi se omogućilo ponavljanje postupka za lišenje poslovne sposobnosti u slučaju presude Europskog suda.

Na ovu komunikaciju, Vlada RH nije dostavila komentare.

Suradnja sa nacionalnim i međunarodnim organizacijama

U suradnji sa nacionalnim i međunarodnim organizacijama tijekom 2012. godine udruga Sjaj obogatila je svoj rad u području zaštite ljudskih prava i doprinijela boljem razumijevanju organizacija civilnog društva prema osobama s duševnim smetnjama (psihosocijalnim invaliditetom).

Koalicija za život u zajednici

Početak 2010. godine udruga Sjaj stupila je u neformalnu inicijativu nazvanu „Koalicija za život u zajednici“ sa ciljem zagovaranja primjene čl. 19. UN Konvencije o pravima osoba s invaliditetom te je sa partnerima iz šest organizacija civilnog društva i Centrom za ljudska prava provela projekt podizanja svijesti predstavnika lokalnih i regionalnih samouprava o pravu osoba s invaliditetom na ravnopravan život u zajednici.

Dana 7. studenog 2012. godine održana je osnivačka skupština Koalicije za život u zajednici te je ona dana 21. siječnja 2013. Rješenjem Gradskog ureda za opću upravu Grada Zagreba formalno registrirana kao savez udruga kojemu je udruga Sjaj suosnivačica. Koordinator udruge Sjaj, g. Kristijan Grđan član je Upravnog odbora Koalicije za život u zajednici te osoba ovlaštena za zastupanje Koalicije.

Udruga Sjaj je u 2012. godini u okviru Koalicije za život u zajednici pristupila projektu ispitivanja pristupačnosti javnih ustanova za osobe s invaliditetom prema UN Konvenciji o pravima osoba s invaliditetom uz financijsku podršku Programa za razvoj Ujedinjenih naroda – UNDP Hrvatska.

Europska organizacija za duševno zdravlje (Mental Health Europe)

Tijekom 2012. godine udruga Sjaj usko je surađivala sa Europskom organizacijom za duševno zdravlje u vezi komunikacija Odboru ministara Vijeća Europe u izvršenju presuda Europskog suda za ljudska prava protiv Republike Hrvatske, a u odnosu na predmete koji su se ticali osoba lišenih poslovne sposobnosti. Također, udruga Sjaj facilitirala je u suradnji između te organizacije i Mental Disability Rights Serbia (MDRI-S) te pomogla u izradi komunikacije Odboru ministara Vijeća Europe tih organizacija u predmetu *Salontaji Drobnjak protiv Srbije*.

Dana 15. i 16. lipnja 2012. godine u Splitu je održana konferencija te Europske organizacije za duševno zdravlje s nazivom „*Od individualne do kolektivne odgovornosti – socijalne determinante duševnog zdravlja*“. Na toj su konferenciji ispred udruge Sjaj sudjelovali koordinator Kristijan Grđan i programski suradnik Mario Perčin.

Dana 16. lipnja 2012. godine održana je godišnja skupština te organizacije na kojoj je koordinator Kristijan Grđan odabran za člana Upravnog odbora u mandatu do 2015. godine.

Dana 14. studenog 2012. održana je sjednica Upravnog odbora Europske organizacije za duševno zdravlje u sjedištu, Bruxelles, Belgija. Po sjednici, članovi Upravnog odbora nazočili su predstavljanju publikacije „*Mapiranje isključenosti*“, koje je održano u Europskom parlamentu, uz međunarodno sudjelovanje. Udruga Sjaj surađivala je u izradi te publikacije.

U okviru ove međunarodne organizacije, udruga Sjaj posebno je aktivna u afirmaciji ljudskih prava osoba s duševnim smetnjama (psihosocijalnim invaliditetom).

Europska mreža korisnika i preživjelih u psihijatriji

Tijekom 2012. godine udruga Sjaj stupila je u članstvo Europske mreže korisnika i preživjelih u psihijatriji (ENUSP). Članstvo u ovoj mreži udruzi Sjaj posebno je važno zbog osnaživanja njezinog članstva i korisnika za samozastupanje te aktivnu participaciju u društvenom životu. Stoga je od 19. do 21. listopada 2012. udruga Sjaj bila domaćin navedenoj mreži koja je organizirala seminar za osnaživanje osoba sa duševnim smetnjama (psihosocijalnim invaliditetom) u Zagrebu, uz organizacijsku podršku Europske organizacije za duševno zdravlje (Mental Health Europe) te financijsku podršku Europske komisije.

PERSON projekt

Od 1. prosinca 2012. godine udruga Sjaj provodi projekt s nazivom „PERSON – Partnership to Ensure Reform of Supports in Other Nations“ kojemu je opći cilj omogućiti kompetencije organizacija civilnog društva s područja Balkana kako bi na regionalnim i nacionalnim razinama strateški zagovarale i pratile reforme koje se tiču prava osoba sa psihosocijalnim invaliditetom i intelektualnim teškoćama. Specifični cilj projekta jest omogućiti navedenim organizacijama civilnog društva sudjelovanje u reformama koje omogućuju provedbu čl. 12. UN Konvencije o pravima osoba s invaliditetom

Nositelj projekta je Centre for Disability Law and Policy, National University of Ireland, Galway, dok su pored udruge Sjaj partneri na projektu organizacije civilnog društva iz Bosne i Hercegovine, Kosova, Srbije i Turske. Projekt traje 24 mjeseca, a finansijski ga podupire Europska unija (IPA CSF FPA).

U nacionalnoj provedbi projekta, udruzi Sjaj povećani su kapaciteti te se timu stručnjakinja pridružila i **doc. dr. sc. Ivana Milas Klarić** sa Katedre za obiteljsko pravo, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu.

Predavanja i sudjelovanje na stručnim skupovima

Dana 12. travnja 2012. godine udruga je održala predavanje u Psihijatrijskoj bolnici „Sveti Ivan“ u Zagrebu koje je bilo namijenjeno liječnicima i medicinskom osoblju na temu promjene paradigme u pristupu prema poslovnoj sposobnosti u skladu sa Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom. Predavanjem je obuhvaćeno razumijevanje koncepta promjene pristupa od medicinskog prema socijalnom shvaćanju invaliditeta, liječnici i medicinsko osoblje educirani su o terminološkim razlikama između radne i poslovne sposobnosti, značenju ograničenja poslovne sposobnosti te statističkim pokazateljima o osobama lišenim poslovne sposobnosti u Hrvatskoj. Predavanjem je naglašena važnost reforme pravnog sustava i prakse u skladu sa Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom koja traži da se sustav supstitucijskog donošenja odluka zamijeni sustavom podrške za osobe koje imaju poteškoća u donošenju odluka te su predstavljeni različiti modeli koji takvoj reformi mogu doprinijeti uz ulogu liječnika psihijatara u socijalnom konceptu invaliditeta. Udruga Sjaj apelirala je na liječnike psihijatre da posebnu pozornost u radu sa svojim pacijentima usmjere prema njihovoj rehabilitaciji i mogućnosti povratka poslovne sposobnosti te ta u što je manjoj mogućoj mjeri upućuju obavijesti centrima za socijalnu skrb da je pacijente potrebno lišiti poslovne sposobnosti.

Tijekom 2012. godine, predstavnici Sjaja i to koordinator Kristijan Grđan te programski suradnik Mario Perčin održali su predavanja na Studijskom centru za socijalni rad Pravnog fakulteta u Zagrebu u sklopu izbornih kolegija o ljudskim pravima i pravima osoba s invaliditetom, a na temu prava osoba s duševnim smetnjama (psihosocijalnim invaliditetom) u Republici Hrvatskoj.

PROGRAMSKO PODRUČJE RESOCIJALIZACIJE I SOCIJALNE INKLUZIJE

Rad udruge Sjaj na području resocijalizacije i socijalnog uključivanja osoba s duševnim smetnjama već je tradicionalno započeo 1.1.2012. proslavom Nove godine uz prigodni program za redovne članove i korisnike udruge. Tom aktivnošću također nastoji se povećati povezanost među članovima i korisnicima udruge i ojačati njihove kapacitete za stvaranje vlastitih socijalnih veza.

Sportsko-rekreacijske aktivnosti

Tijekom 2012. godine nastavili smo sa redovitim rekreativno-sportskim aktivnostima na terenu **Malo-nogometnog kluba „Šestine“** u Zagrebu, gdje se jednom do dva puta tjedno provodilo vrijeme namijenjeno trčanju, igranju malog nogometa, tenisa i stolnog tenisa. Ova bi se aktivnost, posebice u toplijem vremenu nastavljala planinarenjem Medvednicom prema mogućnosti i želji članova.

Edukativne i kulturne aktivnosti

Početkom 2012. godine udruga Sjaj ostvarila je suradnju sa **Pučkim otvorenim učilištem u Zagrebu** putem kojeg su članice udruge pohađale kraći vizašistički tečaj gdje su stekle znanja o njezi kože i lica, šminkanju i uređivanju.

Također, udruga Sjaj ostvarila je i značajnu suradnju sa **Hrvatskom zajednicom tehničke kulture**, čijom ljubaznošću članovi i korisnici udruge su educirani o osnovama korištenja računala te je dvoje korisnika prošlo i ECDL tečaj za koji su im dodijeljeni certifikati (sveukupno 80 edukativnih sati). Udruga je dana 29. rujna 2012. organizirala u svojim prostorijama dodjelu zahvalnice prof. dr. sc. Anti Markotiću, predsjedniku Hrvatske zajednice tehničke kulture i njegovim kolegama, za iznimni doprinos posvećen članovima i korisnicima udruge. Nakon završenog tečaja, organizirana je **Informatička učionica** u udruzi Sjaj za članove i korisnike koji su bili zainteresirani i to na način da su oni članovi koji su prošli tečaj Hrvatske zajednice tehničke kulture volonterski nastavili prenositi svoja stečena znanja ostalim zainteresiranim članovima i korisnicima. Ovom aktivnošću, osim stjecanja znanja iz područja informatike, članovi i korisnici udruge osnaženi su za volontersko djelovanje i prenošenje svojeg znanja čime se jačaju njihovi kapaciteti za samostalan život u zajednici.

Članovi i korisnici udruge Sjaj završili su tečaj društvenih plesova **Plesnog centra „Zagreb“** u trajanju od tri mjeseca. Plesni centar „Zagreb“ okuplja školovane stručnjake za ples s učiteljskim plesnim licencama te članove nacionalne strukovne organizacije učitelja plesa Hrvatske. Tečaj za članove i korisnike udruge Sjaj bio je besplatan, održavao se dva puta tjedno, a posebno je važno istaknuti da je grupa bila sastavljena od nasumično prijavljenik polaznika što je imalo i inkluzivnu vrijednost jer nije bilo razdvajanja grupe po osnovi duševnih smetnji. Kroz plesni tečaj naučeni su osnovni plesni koraci za osam društvenih plesova. Svim polaznicima tečaja uručena je diploma. Udruga Sjaj uručila je voditeljima Plesnog centra Zagreb, *g. Nicholasu Quesnoitu i gđi. Kseniji Pušćec Quesnoit* zahvalnicu za izuzetno dobru organizaciju plesnog tečaja te donaciju besplatnih sati plesova za naše članove i korisnike.

Ljubaznošću **Tehničkog muzeja** u Zagrebu, članovi i korisnici udruge Sjaj posjetili su izložbe **„Razvoj kompjutera“** te **„Rad i djelo Nikole Tesle“** kao i postav rudnika koji se nalazi u podzemnim prostorima ispod samog muzeja, uz stručno vodstvo muzejskog kustosa.

U **Galeriji „Klovićevi dvori“** članovi i korisnici udruge Sjaj posjetili su izložbeni postav **„Renesansa u Hrvatskoj“**.

Društvene aktivnosti

U udruzi Sjaj društvene aktivnosti imaju centralno značenje zbog njihove vrijednosti usmjerene prema osnaživanju članova i korisnika za samoorganizaciju različitih aktivnosti. Članovi udruge i korisnici slobodni su koristiti prostorije udruge za slobodne i vlastite aktivnosti četiri dana u tjednu, pored aktivnosti koje se organiziraju u zajednici.

Među društvenim aktivnostima valja izdvojiti **doček nove 2012. godine** koji se tradicionalno organizira za članove i korisnike Sjaja. Zatim se izdvajaju **maškare** i **proslava Valentinova**. Također, članovi i korisnici udruge često u udruzi imaju i rođendanske proslave.

Početkom travnja udruga je organizirala izlet u Krapinu i to **Muzeju krapinskog pračovjeka, Muzeju Ljudevita Gaja** te **Ckvi sv. mati jeruzalemska**. Također, početkom svibnja 2012. udruga je organizirala **jednodnevni izlet u Beč** gdje su se članovi i korisnici mogli upoznati sa kulturno-pocijesnim spomenicima i vrednotama glavnog grada Republike Austrije. U sklopu izleta, članovi i korisnici posjetili su ljetnu carsku rezidenciju **Schonbrunn**.

Tijekom ljetnjih mjeseci nastavili smo druženje sa članovima i korisnicima na jezeru Jarun u Zagrebu, kada smo zabilježili i manji broj članova i korisnika koji su se odazvali na naše aktivnosti zbog godišnjih odmora i odlaska na more s obiteljima.

Javne manifestacije i druge aktivnosti

Dana 25. siječnja 2012. godine koordinatori udruge Kristijan Grđan i Zrinka Perčin posjetili su korisnika T.V. u Domu za psihički bolesne odrasle osobe „Bidružica“. Naime, T.V. je već 16 godina trajno smješten u navedenom domu i često se udruzi pismeno obraća sa molbom da ga se posjeti s obzirom da od skrbnika ne dobiva nikakvu pažnju, niti skrbnika osobno poznaje, a udruga je po prvi puta s njime stupila u kontakt još prije osam godina. U razgovoru kroz zajedničku šetnju i tijekom

ručka predstavnici udruge upoznati su sa problemima koji muče T.V., odnosno gdje smatra da su mu prekršena njegova ljudska prava. Tijekom posjeta, predstavnici udruge ostali su iznenađeni činjenicom da korisnik, pored vlastite nepokretne imovine kojom raspolaže nadležni Centar za socijalnu skrb, nema niti vlastite odjeće pa mu je za potrebu izlaska iz kruga doma socijalne skrbi u obližnje mjesto Ivanić Desinić osoblje doma osiguralo korištenje tuđe ženske jakne i ženske torbe. Korisnik tog doma D.V. u trenutku našeg posjeta nije imao niti osobne dokumente!

Dana 10. listopada 2012. godine organizirali smo petu za redom javnu manifestaciju „Ludi Pride“ te smo podijeliti promotivne letke građanima kako bismo ih senzibilizirali i upoznali sa problemima koje imaju osobe s duševnim smetnjama (psihosocijalnim invaliditetom) u Hrvatskoj.

Potkraj prosinca 2012. organizirali smo „Božićni domjenak“ kada smo predstavili rad udruge Sjaj za 2012. godinu te članovima i korisnicima pružili prigodnu zabavu.

INFORMIRANJE JAVNOSTI

Od 1. siječnja 2012. godine udruga Sjaj predstavljena je putem hrvatske domene www.sjaj.hr gdje su dostupne sve informacije o radu udruge, kao i vijesti o napretku po pojedinim aktivnostima. Web stranicu izradio je **web dizajner Hrvoje Fuček** volonterskim doprinosom za što mu je udruga Sjaj izdala zahvalnicu. Udruga Sjaj uredno obavještava javnost o svojem radu putem navedene web stranice, a prema potrebi i javnim priopćenjima putem medija.

FINANCIJSKO POSLOVANJE UDRUGE SJAJ

U 2012. godini, udruga Sjaj ostvarila je 217.808,24 kn prihoda, ostvarenih od donacija sa strane **Fondacija „Otvoreno društvo“** te **Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva**. Račun prihoda i rashoda, binalca te bilješka uz ta izvješća za 2012. godinu objavit će se na web stranicama Sjaja nakon predaje Državnom zavodu za reviziju.

PLAN RADA ZA 2013. GODINU

Zakonodavne aktivnosti

Dana 20. prosinca 2012. godine Vlada Republike Hrvatske donijela je godišnje planove normativnih aktivnosti za 2013. godinu. Sukladno tim planovima, udruga Sjaj sudjelovat će u javnim raspravama i zakonodavnim procedurama za slijedeće propise, sukladno dinamici rada koju predviđa Vlada RH.

Plan zakonodavnih aktivnosti udruge Sjaj za 2013. godinu

Naziv propisa	Stručni nositelj	Moguće intervencije	Vremenski okvir
ZID Zakona o humanitarnoj pomoći	Ministarstvo socijalne politike i mladih	Sudjelovanje u javnoj raspravi	I. tromjesečje 2013.
Zakon o profesionalnoj rehabilitaciji i zapošljavanju osoba s invaliditetom	Ministarstvo rada i mirovinskog sustava	Sudjelovanje u Radnoj skupini	I. tromjesečje 2013.
Zakon o državnim potporama	Ministarstvo financija	Sudjelovanje u javnoj raspravi	I. tromjesečje 2013.
Obiteljski zakon	Ministarstvo socijalne	Sudjelovanje u javnoj	I. tromjesečje 2013.

	politike i mladih	raspravi	
Zakon o udrugama	Ministarstvo uprave	Usklađivanje sa KPOSI (posl. spos.), sudjelovanje u javnoj raspravi	I. tromjesečje 2013.
Zakon o zaštiti na radu	Ministarstvo rada i mirovinskog sustava	Sudjelovanje u javnoj raspravi	II. tromjesečje 2013.
Zakon o etici u javnom sektoru	Ministarstvo uprave	Sudjelovanje u javnoj raspravi, pozornost na pristupačnost javnog sektora za osobe s psihosoc. inv.	II. tromjesečje 2013.
Zakon o registriranom (životnom) partnerstvu	Ministarstvo uprave	Usklađivanje sa KPOSI (posl. sposobnost)	II. tromjesečje 2013.
ZID Zakona o zaštiti osoba s duševnim smetnjama	Ministarstvo pravosuđa	Usklađivanje sa KPOSI i praksom ESLJP-a	III. tromjesečje 2013.
Zakon o radu	Ministarstvo rada i mirovinskog sustava	Sudjelovanje u javnoj raspravi	III. tromjesečje 2013.
Zakon o kategorizaciji poslova prema štetnosti i utjecaju na psihofizičko stanje radnika	Ministarstvo rada i mirovinskog sustava	Sudjelovanje u javnoj raspravi	III. tromjesečje 2013.
Zakon o udomiteljstvu	Ministarstvo rada i mirovinskog sustava	Sudjelovanje u javnoj raspravi, neovisno življenje za osobe s psihosoc. inv.	III. tromjesečje 2013.
Zakon o mirovinskom osiguranju	Ministarstvo rada i mirovinskog sustava	Pravo na ob. mirovinu	IV. tromjesečje 2013.
Zakon o parničnom postupku	Ministarstvo pravosuđa	Usklađivanje sa KPOSI (proc. sposobnost)	IV. tromjesečje 2013.
Zakon o inkluzivnom dodatku	Ministarstvo socijalne politike i mladih	Kategorizacija, način rada tijela vještačenja, visina dodatka, odnos prema Zakonu o soc. skrbi i pravima po pos. propisima	IV. tromjesečje 2013.

Ocjene ustavnosti propisa pred Ustavnim sudom RH

Osporeni propis	Osnova	Očekivani ishod
Zakon o popisima birača	Ograničenje biračkog prava osobama potpuno lišenim poslovne sposobnosti, neusklađenost sa KPOSI	Povlačenje prijedloga za ocjenu ustavnosti zbog prestanka važenja propisa i donošenja zadovoljavajućeg Zakona o registru birača
Zakon o izborima zastupnika u Hrvatski sabor	Ograničenje biračkog prava osobama potpuno lišenim poslovne sposobnosti;	Zadržavanje prijedloga do odgovarajuće promjene propisa

	neusklađenost sa KPOSI	
Zakon o medicinski pomognutoj oplodnji	Ograničenje prava na zdr. zaštitu lišenjem posl. sposobnosti, uvjetovanje prava općom zdr. sposobnošću; neusklađenost sa KPOSI	Upućivanje na Ustavni sud do lipnja 2013.

Komunikacije Odboru ministara Vijeća Europe u izvršenju presuda Europskog suda za ljudska prava

Predmet	Vrsta povrede	Očekivano vrijeme komunikacije
V.D. protiv Hrvatske	Pravo na zaštitu od nehumanog i degradirajućeg postupanja	I. tromjesečje 2013.
A.K. i L. protiv Hrvatske	Pravo na zaštitu privatnog i obiteljskog života	Nakon pravomoćnosti i dostave akcijskog plana Vlade

Rad na strateškim predmetima

Udruga Sjaj nastavit će raditi na predmetima iz prethodnih godina. Nadalje, pored toga, prioriteta u 2013. godini dat će se predmetima u područjima:

- diskriminacije pri zapošljavanju i na radnom mjestu;
- poslovne sposobnosti (PERSON projekt);
- roditeljskih prava osoba s duševnim smetnjama;
- prava na život u zajednici osoba s duševnim smetnjama.

Aktivnosti socijalnog uključivanja

Tijekom 2013. godine udruga Sjaj nastavit će sa redovnim aktivnostima socijalnog uključivanja, ponajviše se temeljeći na vrijednostima samoorganizacije članova i korisnika, njihovom osnaživanju te povećaju svijesti lokalne zajednice o važnosti socijalne inkluzije osoba s duševnim smetnjama (psihosocijalnim invaliditetom).

Suradnja s nacionalnim i međunarodnim organizacijama

U 2013. godini nastavit će se suradnja sa Koalicijom za život u zajednici, a udruga Sjaj će posebno biti aktivna na projektu izrade indikatora i analize pristupačnosti za osobe s invaliditetom prema Konvenciji o pravima osoba s invaliditetom.

Tijekom 2013. godine intenzivirat će se suradnja na PERSON projektu sa organizacijama iz Irske, Srbije, Bosne i Hercegovine, Kosova i Turske na zagovaračkim aktivnostima vezanim uz reformu skrbništva za odrasle osobe (posl. sposobnost) u skladu sa Konvencijom o pravima osoba s invaliditetom.

Udruga Sjaj nastavit će sudjelovati u radu Europske organizacije za duševno zdravlje (Mental Health Europe) te posebno surađivati na komunikacijama Odboru ministara Vijeća Europe u postupcima izvršenja presuda Europskog suda za ljudska prava u odnosu na Republiku Hrvatsku.